

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS

L. A. GEELHOED

23 päivänä maaliskuuta 2006¹

I Johdanto

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A ETY–Turkki-assosiaatiosopimus

1. Esillä olevassa asiassa Verwaltungsgericht Aachen on esittänyt kolme kysymystä ETY–Turkki-assosiaationeuvoston päätöksen N:o 1/80² (jäljempänä päätös N:o 1/80) tulkinnasta. Kansallinen tuomioistuin haluaa erityisesti selvittää, onko jäsenvaltion laillisiin työmarkkinoihin kuuluvalla turkkilaisella työntekijällä, jolla on hallussaan toistaiseksi voimassa oleva työlupa, oikeus oleskeluluvan jatkamiseen päätöksen N:o 1/80 10 artiklan nojalla.

2. Assosiaatiosopimuksen tavoitteena on sen 2 artiklan 1 kohdan mukaan edistää sopimuspuolten välisten kaupallisten ja taloudellisten suhteiden jatkuvaa ja tasapainoista vahvistumista, myös työvoiman alalla, toteuttamalla asteittain työntekijöiden vapaa liikkuvuus (12 artikla) sekä poistamalla sijoittautumisvapauden (13 artikla) ja palvelujen tarjoamisen vapauden (14 artikla) rajoitukset Turkin kansan elintason parantamiseksi ja Turkin tasavallan yhteisöön liittymisen helpottamiseksi (johdanto-osan neljäs perustelukappale ja 28 artikla).

3. Tätä varten assosiaatiosopimus sisältää valmisteluvaiheen, jonka avulla Turkin tasavalta voi vahvistaa talouttaan yhteisön avustuksella (3 artikla), siirtymävaiheen, jonka aikana toteutetaan asteittain tulliliitto ja

1 – Alkuperäinen kieli: hollanti.

2 – Assosiaation kehittämisestä 19.9.1980 tehty assosiaationeuvoston päätös N:o 1/80. Assosiaationeuvosto on perustettu Euroopan talousyhteisön ja Turkin välisellä assosiaatiosopimuksella.

lähennetään Turkin ja yhteisön talouspolitiikkaa (4 artikla), sekä loppuvaiheen, joka perustuu tulliliittoon ja edellyttää sopimuspuolten talouspolitiikan yhteensovittamisen vahvistamista (5 artikla).

säännösten ja määräysten soveltamista, jotka voidaan antaa 8 artiklan nojalla.”

4. Assosiaatiosopimuksen 6 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Assosiointijärjestelmän soveltamisen ja asteittaisen kehittämisen varmistamiseksi sopimuspuolet kokoontuvat assosiointineuvostossa, joka toimii sille tällä sopimuksella annettujen toimivaltuuksien rajoissa.” Assosiaationeuvosto käyttää päätoisvaltaa sopimuksessa vahvistettujen tavoitteiden toteuttamiseksi ja siinä määrättyissä tapauksissa (assosiaatiosopimuksen 22 artiklan 1 kohta). Kummankin sopimuspuolen on toteutettava toimenpiteet, jotka ovat tarpeen tehtyjen päätösten täytäntöönpanemiseksi.

6. Assosiaatiosopimuksen 12 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Sopimuspuolet tukeutuvat yhteisön perustamissopimuksen 48, 49 ja 50 artiklaan toteuttaakseen välillään asteittain työntekijöiden vapaan liikkuvuuden.”

7. Brysselissä 23.11.1970 allekirjoitetun lisäpöytäkirjan, joka on tehty, hyväksytty ja vahvistettu yhteisön puolesta 19 päivänä joulukuuta 1972 annetulla neuvoston asetuksella (ETY) N:o 2760/72³ (jäljempänä lisäpöytäkirja), 1 artiklan mukaan sillä vahvistetaan kyseisen assosiaatiosopimuksen 4 artiklassa tarkoitetun siirtymävaiheen edellytykset, yksityiskohtaiset säännöt ja aika-tila. Lisäpöytäkirja on 62 artiklansa mukaan erottamaton osa assosiaatiosopimusta.

5. Assosiaatiosopimuksen 9 artiklassa määrätään seuraavaa: ”Sopimuspuolet toteavat, että sopimuksen soveltamisalalla kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä yhteisön perustamissopimuksen 7 artiklassa ilmaistun periaatteen mukaisesti, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sellaisten erityis-

8. Lisäpöytäkirjaan kuuluu II osasto, jonka otsikkona on ”Henkilöiden ja palveluiden liikkuvuus”, ja sen I luvun otsikkona on ”Työntekijät”.

3 – EYVL L 293, s. 1.

9. Lisäpöytäkirjan 36 artiklassa määrätään, että työntekijöiden vapaa liikkuvuus yhteisön jäsenvaltioiden ja Turkin välillä toteutetaan asteittain assosiaatiosopimuksen 12 artiklassa ilmaistujen periaatteiden mukaisesti ja että assosiaationeuvosto päättää tätä varten tarvittavista yksityiskohtaisista säännöistä.

määräyksistä muuta johdu, turkkilaisella työntekijällä, joka työskentelee laillisilla työmarkkinoilla tietyssä jäsenvaltiossa, on oikeus:

- työskenneltyään säännönmukaisesti yhden vuoden saada työlupansa uudistetuksi tässä jäsenvaltiossa samaa työnantajaa varten, jos hänellä on työpaikka;

B Päätös N:o 1/80

10. Assosiaationeuvosto teki 19.9.1980 päätöksen N:o 1/80. Yllättävää kyllä, tätä päätöstä ei ole koskaan julkaistu Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.⁴ Päätöksen N:o 1/80 johdanto-osan kolmannelta perustelukappaleesta käy ilmi, että päätöksellä N:o 1/80 pyritään kehittämään sosiaalialan järjestelmää, jota sovelletaan työntekijöihin ja heidän perheenjäseniinsä, assosiaationeuvoston 20.12.1976 tekemän päätöksen N:o 2/76 mukaiseen järjestelmään nähden.

- työskenneltyään säännönmukaisesti kolme vuotta vastaanottaa tässä jäsenvaltiossa valitsemaltaan saman ammatin työnantajalta työtarjous, joka on tehty tavanomaisin ehdoin ja joka on rekisteröity tämän valtion työvoimaviranomaisissa, jollei yhteisön työntekijöille annettavasta etusijasta muuta johdu;

11. Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 ja 2 kohdassa määrätään seuraavaa:

- työskenneltyään säännönmukaisesti neljä vuotta tehdä vapaasti minkälaista tahansa valitsemaansa palkattua työtä.

”1. Jollei hänen perheenjäsentensä vapaata oikeutta työskentelyyn koskevista 7 artiklan

2. Vuosiloma ja äitiysloma sekä poissaolo työtapaturman tai sairauden vuoksi lyhyen aikaa rinnastetaan säännönmukaisiin työskentelykausiin. Toimivaltaisen viranomaisen asianmukaisesti toteamat omasta tahdosta riippumattomat työttömyyskaudet ja poissaolo pitempiaikaisen sairauden vuoksi,

4 – Tämä syntytietoon liittyvä puute ei ole ollut yhteisöjen tuomioistuimen mielestä este päätöksen aineellisen oikeusvaikutuksen käsittelemiselle.

vaikka niitä ei rinnasteta säännönmukaisiin työskentelykausiin, eivät vaikuta haitallisesti niihin oikeuksiin, jotka on saatu aikaisempien työskentelykausien perusteella.”

III Asian tosiseikat

A Pääasian tosiseikat

12. Päätöksen 10 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa: ”Yhteisön jäsenvaltiot soveltavat niiden laillisille työmarkkinoille kuuluvien turkkilaisiin työntekijöihin järjestelmää, joka ei sisällä minkäänlaista kansalaisuuteen perustuvaa syrjintää yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisten palkkaukseen ja muihin työehtoihin verrattuna.”

14. Kantaja on Turkin kansalainen, joka saapui Saksan liittotasavaltaan 13.9.1991 ja teki – useamman kerran – tuloksettomasti hakemuksen turvapaikan saamiseksi.

15. Sen jälkeen kun kantaja meni 7.3.1997 naimisiin Saksan kansalaisen kanssa, Oberbürgermeister der Stadt Aachen (jäljempänä vastaaja) myönsi hänelle 29.7.1997 aluksi 29.7.1998 saakka voimassa olevan oleskeluluvan. Arbeitsamt Aachen myönsi kantajalle 31.7.1997 toistaiseksi voimassa olevan työluvan, joka koski kaikenlaista työtä.

C Kansallinen lainsäädäntö

13. Sozialgesetzbuchin (Saksan sosiaalisia kysymyksiä koskeva laki) kolmannen osan 284 § oli seuraavassa sanamuodossa voimassa 31.12.2004 saakka. Sen 5 momentissa säädetään, että työlupa voidaan myöntää ainoastaan, jos ulkomaalaisella on Ausländergesetz-nimisen lain (ulkomaalaislaki) 5 §:n mukainen oleskeluun oikeuttava lupa siltä osin kuin asetuksessa ei ole toisin säädetty ja jos työskentelemistä ei ole kielletty ulkomaalaislainsäädännön säännöksillä.

16. Aviopuolisot olivat 8.7.1998 lähtien asuneet pysyvästi erillään, ja avioliitto päättyi eroon vuonna 2002.

17. Vastaaja uudisti 6.1.1999 kantajan oleskeluluvan aluksi 6.12.1999 saakka ja tämän jälkeen taas 9.10.2001 saakka ja huomautti,

että kantaja voi vedota päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen luetelmakohtaan perustuvaan oikeuteen. Oleskeluluvassa oli seuraava lisäys: "Itsenäinen ammatinharjoittaminen tai siihen rinnastettavissa oleva palkkatyö ei ole sallittua. Työlupaa edellyttävä palkkatyö on sallittua ainoastaan tarjoilijana Café Marmarassa Aachenissa."

18. Kantaja teki 25.9.2001 hakemuksen oleskeluluvan uudistamiseksi.

19. Güzeli työskenteli 1.10.1997–31.3.2000 Café Marmarassa siten, että työskentelyssä oli keskeytyksiä. Güzeli siirtyi toisen työnantajan palvelukseen 10.4.2000. Kantaja työskenteli 10.4.2000–14.12.2000 ja 1.3.2001–30.11.2001 Aachener Printen- und Schokoladenfabrik Henry Lambertz GmbH & Co. KG -nimisessä yrityksessä (jäljempänä Lambertz-yritys) Aachenissa aika ajoin kausityöntekijänä. Näiden kausien välisenä aikana kantaja sai etuuksia Arbeitsamt Aachenilta.

20. Kantaja tuomittiin 27.6.2002 45 päiväsakkoon, koska hänen työskentelynsä Lambertz-

yrityksessä rikkoi hänen oleskeluluvassaan asetettuja ehtoja.

21. Vastaaja hylkäsi 2.1.2003 antamallaan määräyksellä kantajan hakemuksen oleskeluluvan uudistamiseksi. Kantaja esitti 21.1.2003 päivätyllä kirjeellä oikaisuvaatimuksen ja väitti, että hänen tapauksessaan tuli kyseeseen avioliitosta riippumaton oleskeluluvan uudistaminen.

22. Kantaja teki 21.3.2003 Verwaltungsgericht Aacheniin hakemuksen, jossa hän vaati, että määräyksen täytäntöönpanoa lykätään. Verwaltungsgericht Aachen hyväksyi tämän hakemuksen 14.7.2003 tekemällään päätöksellä. Vastaajan valituksesta Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (jäljempänä OVG NRW) hylkäsi 30.3.2004 tekemällään päätöksellä kantajan hakemuksen täytäntöönpanon lykkäämiseksi. Bezirksregierung Köln hylkäsi kantajan valituksen 20.7.2004 tekemällään päätöksellä.

23. Kantaja nosti kanteen 9.8.2004 Verwaltungsgericht Aachenissa. Verwaltungsgericht päätti 29.12.2004 tehdyllä päätöksellä esittää kolme kanteen käsittelyyn liittyvää ennakkoratkaisukysymystä.

B Ennakkoratkaisukysymykset

24. Kansallinen tuomioistuin keskeytti asian käsittelyn 29.12.2004 tehdyllä päätöksellä ja esitti seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Estääkö päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohdan syrjäntäkielto jäsenvaltiota määräämästä, että sellainen kantajan asemassa oleva turkkilainen työntekijä, joka hänelle alun perin myönnetyn kansallisen oleskeluluvan voimassaolon päättymisen hetkellä kuului jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille ja jolla oli toistaiseksi voimassa oleva oikeus työskennellä, ei saa oleskella jäsenvaltiossa työskentelyn keston aikaa?

Onko tässä yhteydessä merkitystä sillä, että turkkilaiselle siirtotyöläiselle myönnetty työlupa

– on myönnetty kansallisen oikeuden mukaan ilman ajallista rajoitusta

– on myönnetty kansallisen oikeuden mukaan alkuperäisen oleskeluluvan voimassapysymistä koskevin ehdoin,

mutta kyseinen työlupa ei kuitenkaan automaattisesti raukea oleskelua koskevan oikeuden voimassaolon päättyttyä, vaan on voimassa niin pitkään, kunnes ulkomaalainen ei enää saa oleskella asianomaisessa jäsenvaltiossa edes väliaikaisesti?

2) Voiko jäsenvaltio päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohdan valossa kieltää turkkilaisen työntekijän oleskelun silloin kun tämä työskentelee hänelle viimeksi myönnetyn oleskeluluvan voimassaolon päättymisen jälkeen kausityöntekijänä eli on työskentelyajanjaksojen väliset ajat työttömänä?

3) Onko alun perin myönnetyn oleskeluluvan voimassaoloajan päättymisen jälkeen tehdyllä kansallisen työlupalainsäädännön muutoksella vaikutusta päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohtaan perustuvaan kieltoon evätä oleskelun jatkuminen?”

C Kansallisen tuomioistuimen näkemykset

25. Kansallinen tuomioistuin esittää ennakkoratkaisukysymyksiin liittyvissä huomautuksissaan, ettei kantajalla ole päätöksen

N:o 1/80 6 artiklaan perustuvaa oikeutta oleskelulupa, koska kyseisen säännöksen edellytykset eivät ole täyttyneet. Sen sijaan oikeus oleskelulupa voi mahdollisesti perustua päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohtaan. Kansallinen tuomioistuin päätty tähän asiassa Eddline El-Yassini, jossa yhteisöjen tuomioistuimelle oli esitetty ETY–Marokko-yhteistyösopimuksen 40 artiklan 1 kohdan tulkintaa koskevia kysymyksiä, 2.3.1999 annetun tuomion⁵ perusteella.

työehdoissa. Kun otetaan huomioon määräysten sanamuotojen vastaavuus, voitaisiin ajatella, että asiassa Eddline El-Yassini annettua tulkintaa voitaisiin soveltaa myös nyt esillä olevaan asiaan.

27. Kansallisen tuomioistuimen mukaan kantajalla olisi yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Eddline El-Yassini esittämän ETY–Marokko-yhteistyösopimuksen 40 artiklan tulkinnan mukaisesti päätöksen N:o 1/80 10 artiklaan perustuva oikeus oleskeluluvan uudistamiseen, mikäli kantajan oleskelulupa on myönnetty lyhyemmäksi ajaksi kuin kantajalla on oikeus harjoittaa ammattia kansallisten viranomaisten asianmukaisesti myöntämän työluvan perusteella.

26. Kansallisen tuomioistuimen mukaan tulkinnan, jota yhteisöjen tuomioistuin soveltaa 40 artiklaan, tulisi koskea myös päätöksen N:o 1/80 10 artiklaa, koska määräyksillä, joiden sanamuoto on lähes yhtäläinen, on sama soveltamisala.⁶ Molemmilla määräyksillä kielletään jäsenvaltion alueella laillisesti työskentelevien turkkilaisten ja vastaavasti marokkolaisten työntekijöiden kansalaisuuteen perustuva syrjintä palkkauksessa ja

D Yhteisöjen tuomioistuimessa käyty menettely

28. Esillä olevassa asiassa kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet pääasian kantaja, Saksan hallitus, Slovakian hallitus ja komissio. Kantaja sekä Saksan hallitus ja komissio ovat selvittäneet näkemyksiään suullisesti 12.1.2006 pidetyssä istunnossa. Kantaja ja komissio kiistävät ensisijaisesti kansallisen tuomioistuimen näkemyksen siitä, ettei Güzeli ole täyttänyt 6 artiklan edellytyksiä

5 – Asia C-416/96, Eddline El-Yassini, tuomio 2.3.1999 (Kok. 1999, s. I-1209, 27 kohta).

6 – Sopimuksen 40 artiklassa, joka on yhteistyötä työvoima-asioissa koskevassa sopimuksen III osastossa, määrätään seuraavaa: "Kukin jäsenvaltio myöntää niille työntekijöille, jotka ovat Marokon kansalaisia ja työskentelevät sen alueella, sellaisen työoloja ja palkkaa koskevan järjestelyn, jossa näitä työntekijöitä ei millään tavalla syrjitä sen oman maan kansalaisiin nähden. –"

oleskeluoikeuden uudistamiseksi. Kantaja, komissio ja Slovakian hallitus väittävät tois-sijaisesti, että päätöksen N:o 1/80 10 artiklasta voi seurata oikeus oleskeluluvan uudistami-seen. Saksan hallitus katsoo sen sijaan, ettei tällaisen oikeuden voida katsoa perustuvan päätöksen N:o 1/80 10 artiklaan.

30. Päätöksen N:o 1/80 6 ja 10 artiklassa annetaan turkkilaisille siirtotyöläisille tiettyjä oikeuksia työmarkkinoilla, mikäli he oleske-levat ja työskentelevät jäsenvaltiossa kansal-listen maahanmuutto- ja työoikeuden sään-nösten mukaisesti. Mainitut säännökset täy-dentävät toisiaan. Päätöksen 6 artiklassa annetaan turkkilaiselle työntekijälle tiettyjen edellytysten täytyessä oikeus työluvan uudistamiseen ja 10 artiklassa määrätään, ettei turkkilaista työntekijää saa syrjiä palk-kauksen ja muiden työehtojen osalta.

IV Asian arviointi

31. Ennen päätöksen N:o 1/80 10 artiklan tarkempaa käsittelyä on tutkittava, voiko kantaja vedota työmarkkinoilla tiettyihin oikeuksiin, jotka perustuvat päätöksen N:o 1/80 6 artiklaan.

A Alustavat huomautukset

29. Kuten on todettu, kantaja ja komissio ovat kirjallisessa menettelyssä kiistäneet vas-taajan näkemyksen, jonka mukaan Güzeli ei ole täyttänyt päätöksen N:o 1/80 6 artiklan edellytyksiä. Kyseisen säännöksen mukaan turkkilaisilla siirtotyöläisillä on säännönmu-kaisen työskentelyn keston mukaan vaihtelevia, tarkkaan määriteltyjä oikeuksia, joiden tarkoituksena on ottaa heidät asteittain osaksi vastaanottavan jäsenvaltion työmark-kinoita.

B Päätöksen N:o 1/80 6 artikla

32. Kantaja väittää, että hänellä on päätök-sen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolman-nessa luetelmakohdassa määrätty oikeus vapaaseen pääsyyn valitsemaansa palkattuun työhön sillä perusteella, että hän on ennen hakemuksen tekemistä työskennellyt yli nel-jän vuoden yhteenlasketun ajan.

33. Komissio väittää, että kantaja on 10.4.2000–9.10.2001, jolloin hänen oleskelulupansa voimassaolo loppui, ollut säännönmukaisesti työssä Lambertz-yhtiössä päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettulla tavalla, joten kantaja voi vedota kyseisessä määräyksessä annettuihin oikeuksiin, koska hän täyttää kaikki kyseisessä artiklassa määrätty edellytykset.

34. Ensinnäkin on syytä huomauttaa, että päätöksellä N:o 1/80 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää Turkin kansalaisten oikeudesta saapua maahan ja heidän ensimmäiselle työsuhteelleen asetetuista edellytyksistä.⁷ Oikeutta maahan saapumiseen, työhön ja oleskeluun säädellään kansallisella lainsäädännöllä, jonka jäsenvaltiot voivat säätää haluamallaan tavalla, kun kyseessä on turkkilaisten työntekijöiden houkutteleva täydentämään maan omia työmarkkinoita.

35. Turkkilainen työntekijä saa päätökseen N:o 1/80 perustuvia oikeuksia vasta työskenneltään jäsenvaltiossa keskeytyksettä yhden vuoden ajan. Työmarkkinoita koskevien oikeuksien saaminen perustuu päätöksen N:o 1/80 6 artiklaan. Turkkilainen työntekijä, joka täyttää 6 artiklan 1 kohdan ensimmäi-

sen, toisen tai kolmannen luetelmakohdan edellytykset, voi vedota suoraan näihin määräyksiin työluvan pidentämisen lisäksi myös oleskeluluvan uudistamisen osalta.⁸

36. Turkkilaisten siirtotyöläisten on täytettävä kolme edellytystä voidakseen saada päätöksen 6 artiklan 1 kohtaan perustuvia oikeuksia. Turkin kansalaisen on ensinnäkin oltava ”työntekijä”. Toiseksi hänen on kuu-
luttava ”tietyin jäsenvaltion laillisiin työmarkkinoihin”. Kolmanneksi hänen on työskenneltävä säännönmukaisesti, jolloin hän saa määräyksessä määrättyjen kolmen ajanjakson täytyessä tietyt oikeudet työskentelyn jatkamiseen.

37. Näiden ajanjaksojen osalta päätöksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa määrätään, että turkkilaisella työntekijällä on työskenneltään säännönmukaisesti yhden vuoden ajan oikeus jatkaa työskentelyä saman työnantajan palveluksessa. Kolmen vuoden säännönmukaisen työskentelyn jälkeen ja siten, että jäsenvaltioiden työntekijöillä on etuoikeutettu asema, hänellä on oikeus vastaanottaa saman ammattialan työnantajalta työtarjous (toinen luetelmakohta). Neljän vuoden säännönmukaisen työskentelyn jälkeen hän voi vapaasti

7 – Asia C-237/91, Kus, tuomio 16.12.1992 (Kok. 1992, s. I-6781, Kok. Ep. XIII, s. 255, 25 kohta); asia C-36/96, Günaydin, tuomio 30.9.1997 (Kok. 1997, s. I-5143, 23 kohta) ja asia C-98/96, Ertanir, tuomio 30.9.1997 (Kok. 1997, s. I-5179, 23 kohta).

8 – Ks. mm. asia C-192/89, Sevince, tuomio 20.9.1990 (Kok. 1990, s. I-3461, Kok. Ep. X, s. 529, 29 ja 31 kohta) ja em. asia Kus, tuomion 33 kohta.

hakea ja tehdä minkäläistä tahansa valitsemaansa palkattua työtä (kolmas luettelma-kohta).⁹

työskentelykausien nojalla, jotka ovat kertyneet ennen työntekijän omasta tahdosta riippumatonta työmarkkinoilta pois joutumista.

38. Turkkilaisen työntekijän, joka ei vielä ole täyttänyt päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan kolmannessa luettelmakohdassa määrättyjä edellytyksiä, on tehtävä säännönmukaisesti työtä yhden, kolmen ja neljän vuoden määräajan. Nämä jaksot eivät periaatteessa saa keskeytyä.¹⁰ Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 2 kohdassa mainitaan kuitenkin eräitä laillisia syitä, joiden vuoksi palkattu työ saa keskeytyä.

39. Päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 2 kohdassa erotetaan toisistaan kaksi työskentelykatkojen luokkaa, joilla on erilaiset seuraukset. Ensimmäinen ryhmä sisältää tilanteet, joissa työntekijän työpaikka yrityksessä säilyy. Nämä ajanjaksot rinnastetaan säännönmukaisesti työskentelykausiin. Toinen ryhmä sisältää tilanteet, joissa työntekijä ei enää työskentele itsestään riippumattomien syiden takia mutta jolloin ei myöskään tiedetä, milloin hän jatkaa työskentelyä. Tällaisia työskentelyn katkoja ei rinnasteta säännönmukaiseen työskentelyyn, mutta ne eivät myöskään sulje työntekijää pois laillisilta työmarkkinoilta. Työntekijä säilyttää tällöin työmarkkinoille pääsyyn liittyvät oikeudet, jotka kuuluvat hänelle niiden aikaisempien

40. Kansallisen tuomioistuimen yhteisöjen tuomioistuimelle esittämistä tiedoista käy ilmi, ettei Güzelillä ole päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan toiseen luettelma-kohtaan perustuvia oikeuksia, koska hän on siirtynyt toisen työnantajan palvelukseen huhtikuussa 2000, eikä näin ollen ole työskennellyt saman työnantajan palveluksessa kolmen vuoden aikaa. Päätöksen 6 artiklan 1 kohdan toisen luettelmakohdan mukaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa hakeutua toisen työnantajan palvelukseen sillä edellytyksellä, että viimeksi mainittu työnantaja toimii samalla ammattialalla kuin edellinen työnantaja ja noudattaa yhteisön työntekijöille annettavaa etusijaa.¹¹

41. Kyseessä oleva turkkilainen työntekijä ei ollut täyttänyt myöskään päätöksen 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luettelmakohdassa mainittua edellytystä päivänä, jolloin hänen oleskelulupansa voimassaolo päättyi. Riippumatta siitä, voidaanko Güzelin työskentelyä

9 – Ks. asia C-355/93, Eroglu, tuomio 5.10.1994 (Kok. 1994, s. I-5113, 12 kohta); asia C-171/95, Tetik, tuomio 23.1.1997 (Kok. 1997, s. I-329, 26 kohta) ja asia C-340/97, Nazli, tuomio 10.2.2000 (Kok. 2000, s. I-957, 27 kohta).

10 – Asia C-383/03, Dogan, tuomio 7.7.2005 (Kok. 2005, s. I-6237, 18 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

11 – Asia C-386/95, Eker, tuomio 29.5.1997 (Kok. 1997, s. I-2697, 23 kohta).

pitää 6 artiklan 2 kohdan toisessa virkkeessä tarkoitettuna perusteltuna työttömyyskauteen, Güzelillä ei ollut aikaisempiin säännönmukaisiin työskentelykausiin perustuvia oikeuksia.

kelulupansa uudistamista hakevalla Turkin kansalaisella päätöksen N:o 1/80 10 artiklassa määrättyyn syrjintäkieltoon perustuvia oikeuksia.

42. Edellä esitetystä seuraa, ettei kantaja täytä päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäisen, toisen tai kolmannen luetelmakohdan edellytyksiä, joiden perusteella hänellä olisi oikeus saada oleskelulupansa uudistettua.

45. Assosiaationeuvoston päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohdassa kielletään vastaanottavan jäsenvaltion laillisiin työmarkkinoihin kuuluvien Turkin kansalaisten kansalaisuuteen perustuva syrjintä yhteisön muiden jäsenvaltioiden kansalaisten palkkaukseen ja muihin työehtoihin verrattuna.

43. Seuraavaksi on tutkittava, voidaanko kieltäytymistä oleskeluluvan uudistamisesta sellaisen jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuuluvan turkkilaisen työntekijän kohdalla, jolla ei ole päätöksen 6 artiklaan perustuvia oikeuksia ja jolla on toistaiseksi voimassa oleva työlupa, pitää päätöksen 10 artiklassa tarkoitettuna kansalaisuuteen perustuvana syrjintänä.

46. Kantaja, Slovakian hallitus ja komissio katsovat lisäksi, että päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen perusteella syntyy oikeus oleskeluluvan uudistamiseen. Niiden mukaan tällaista tulkintaa tukee Euroopan talousyhteisön ja Marokon kuningaskunnan välisen yhteistyösopimuksen 40 artiklan 1 kohdassa esitetty vastaava määräys, jonka tavoite on sama kuin päätöksen 10 artiklan. Ne vetoavat väitteensä tueksi yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Eddline El-Yassini annetussa tuomiossa¹² esitettyyn yhteistyösopimuksen 40 artiklan 1 kohdan tulkintaan.

C Päätöksen N:o 1/80 10 artikla

44. Kansallinen tuomioistuin haluaa olenaisilta osin selvittää tekemillään kolmella ennakkoratkaisukysymyksellä, joita voidaan käsitellä yhdessä, onko jäsenvaltiossa säännönmukaisesti työskentelevällä ja siellä oles-

47. Kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä asiassa Eddline El-Yassini ollut kysymys koski Marokon kansalaista, joka halusi jatkaa työskentelyä jäsenvaltiossa oleskelulupansa

¹² – Em. asia Eddline El-Yassini, tuomion 27 kohta.

voimassaolon päätyttyä. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, ettei jäsenvaltio saa kieltäytyä uudistamasta oleskeluoikeutta, mikäli

” – – vastaanottava jäsenvaltio olisi myöntänyt marokkolaiselle siirtotyöläiselle työskentelyn osalta täsmällisiä oikeuksia, jotka olisivat laajempia kuin ne oikeudet, jotka sama valtio olisi myöntänyt kyseiselle henkilölle oleskelun osalta.

Tilanne olisi tällainen, jos asianomainen jäsenvaltio myöntäisi asianomaiselle oleskeluluvan ainoastaan lyhyemmäksi ajaksi kuin työluvan ja jos se tämän jälkeen ja ennen työluvan voimassaoloajan päättymistä kieltäytyisi uudistamasta oleskelulupaa ilman, että se perustelisi kieltäytymistä valtion oikeutetulla intressillä, kuten yleiseen järjestykseen tai turvallisuuteen taikka kansanterveyteen liittyvillä syillä”.¹³

48. Saksan hallitus katsoo, että sitä, ettei Güzelin oleskelulupaa ole uudistettu, ei voida

pitää päätöksen N:o 1/80 10 artiklassa tarkoitettuna kansalaisuuteen perustuvana syrjintänä muiden työehtojen osalta. Sen mukaan 10 artiklassa määrätty kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltö koskee vain Turkin kansalaisen työsuhdetta vastaanottavassa jäsenvaltiossa. Päätöksen 10 artiklassa annetaan Turkin kansalaiselle oikeus samanarvoiseen kohteluun työehtojen ja palkan osalta silloin, kun hänellä on vastaanottavan jäsenvaltion myöntämä oleskelulupa.

49. Saksan hallituksen mukaan päätöksen 10 artiklaa ei voida tulkita siten, että se antaisi turkkilaiselle siirtotyöläiselle oikeuden oleskelun jatkamiseen, silloinkaan, kun hänelle on myönnetty toistaiseksi voimassa oleva työluva. Päätöksen 10 artiklan tarkoitus ei Saksan hallituksen mukaan voi olla Turkin kansalaisten oikeuksien suojele työskentelyn osalta, kun otetaan huomioon, että näistä oikeuksista on määrätty jo täysin päätöksen N:o 1/80 6 artiklassa.

50. Nyt onkin arvioitava, voidaanko oleskeluluvan uudistamatta jättämistä jäsenvaltion laillisiin työmarkkinoihin kuuluvan turkkilaisen työntekijän osalta, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työluva, pitää työehtoihin liittyvänä, kansalaisuuteen perustuvana syrjintänä.

13 – Em. asia Eddline El-Yassini, tuomion 64 ja 65 kohta.

51. Esitettyyn kysymykseen vastaamista varten on tutustuttava 10 artiklan sanamuotoon ja päätöksen N:o 1/80 systematiikkaan.

52. Kirjaimellisesti tarkasteltuna päätöksen N:o 1/80 10 artiklaan sisältyvä, jäsenvaltion alueella työskentelevien turkkilaisten siirtotyöläisten ja yhteisön työntekijöiden tasa-arvoisuutta koskeva määräys koskee vain palkkaa ja muita työehtoja. Näin ollen määräyksen sanamuodon perusteella ei ole mahdollisuutta tulkita syrjintäkieltoa niin laajasti, että siihen voitaisiin vedota, kun oleskelulupaa ei ole uudistettu.

53. Päätöksen N:o 1/80 systematiikan osalta on huomattava, että kyseinen päätös sisältää, toisin kuin ETY–Marokko-yhteistyösopimus, työehtoihin liittyvän syrjinnän kiellon lisäksi myös yksilöidyn määräyksen. Turkkilainen työntekijä voi vedota suoraan päätöksen N:o 1/80 6 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen, toiseen tai kolmanteen luetelmakohtaan saadakseen työluvan jatkoon lisäksi myös jatkoa oleskelulupaan, koska oleskeluoikeus on välttämätön palkkatyön saamiseksi ja tekemiseksi.¹⁴

54. Esillä olevassa asiassa on näin ollen sovellettava kyseistä määräystä, ei päätöksen 10 artiklaa. Siitä, ettei turkkilainen työntekijä täytä 6 artiklan edellytyksiä, ei voi seurata, että hänellä olisi työehtoja koskevan, kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon perusteella kuitenkin oikeus jatkaa oleskeluaan. Tällainen tulkinta mitätöisi 6 artiklan tarkoituksen.

55. Koska edellä mainittujen sopimusten systematiikka on erilainen, ei ole oikein tulkita päätöksen N:o 1/80 10 artiklaa samaan tapaan kuin ETY–Marokko-yhteistyösopimuksen 40 artiklan 1 kohtaa. Jälkimmäisessä sopimuksessa ei ole määräystä, joka on vastaava tai samantapainen kuin päätöksen N:o 1/80 6 artikla, jonka perusteella turkkilaiset siirtotyöläiset voivat säännönmukaisen palkkatyöskentelyn keston mukaan vaihdellen vedota tarkkaan määriteltäviin oikeuksiin, joiden tarkoituksena on ottaa heidät asteittain vastaanottavan jäsenvaltion työmarkkinoiden osaksi.

56. Edellä esitetystä seuraa, että jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuuluvan turkkilaisen työntekijän, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työluva, oleskeluluvan uudistamatta jättämisestä ei voida pitää työehtoihin liittyvänä, kansalaisuuteen perustuvana syrjintänä.

14 – Ks. em. asia Kus, tuomion 33 kohta.

V Ratkaisuehdotus

57. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Verwaltungsgericht Aachenin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

ETY–Turkki-assosiaationeuvoston 19.9.1980 tekemän päätöksen N:o 1/80 10 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että oleskeluluvan uudistamatta jättämistä jäsenvaltion laillisille työmarkkinoille kuuluvan turkkilaisen työntekijän osalta, jolla on toistaiseksi voimassa oleva työlupa, ei voida pitää työehtoihin liittyvänä, kansalaisuuteen perustuvana syrjintänä.